

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітнього ступеня магістр

**ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З
ФОРМОЮ ПРЕДМЕТІВ**

Виконала: студентка II курсу, 601з. гр.

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітня програма: Дошкільна освіта.

Фагунік Наталія Іванівна

Керівник: кандидат педагогічних наук,

доцент **Т. М. Дука**

Рецензент:

доктор п. н. **С.М.Гаврилюк**

Умань-2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ I. Теоретичні засади формування у дітей знань про форму та геометричні фігури	3
1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури.	7
1.2. Сутність та зміст ігрової технології в контексті ознайомлення дітей з формою предметів.	27
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ.	45
2.1. Стан сформованості уявлень про форму предметів і геометричні фігури у дітей старшого дошкільного віку (констатувальний експеримент)	45
2.2. Використання ігрових технологій у процесі ознайомлення дітей старшого дошкільного віку формою предметів	56
2.3. Аналіз результатів дослідження.	77
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одним із найбільш важливих і актуальних завдань підготовки дітей до школи є розумовий розвиток та формування пізнавальних інтересів дошкільників, формування у них елементарних математичних уявлень, умінь і навичок.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначається, що дитина повинна вміти визначати форму довколишніх предметів за допомогою геометричних фігур як еталона, виділяти їх основні ознаки, порівнювати між собою.

Вміння робити найпростіші узагальнення, порівняння, висновки, доводити правильність тих чи інших суджень, користуватися граматично правильними зворотами, математичною термінологією, мати бажання займатися математичною діяльністю – це основні завдання математичної освіти в період дошкільного дитинства.

Діяльнісний підхід неможливий без застосування педагогом ігрових прийомів, оскільки основна діяльність дітей дошкільного віку – ігрова.

Навчання дошкільників елементів математики в ігровій формі розглядали такі науковці як Є. І. Тихеева, В. В. Данилова, О. Я. Савченко, Н. І. Непомняща, К. Й. Щербакова.

Дітей необхідно вчити не тільки обчислювати і вимірювати, а й міркувати. Навчання найбільш продуктивне, якщо воно йде в контексті практичної та ігрової діяльності, коли створені умови, при яких знання, отримані дітьми, стають необхідними їм, тому що допомагають вирішити практичну задачу, а тому засвоюються легше і швидше.

Аналіз стану навчання дошкільників приводить багатьох фахівців до висновку про необхідність навчання в іграх. Іншими словами, йдеться про необхідність розвитку навчальних функцій гри, що передбачає навчання через гру, оскільки гра - це не тільки задоволення і радість для дитини, що саме по собі дуже важливо, з її допомогою можна розвивати увагу, пам'ять, мислення, уяву дитини.

Пізнання навколишнього світу дитиною дошкільного віку є неможливим без засвоєння нею основних властивостей предметів. Все, що оточує дитину, має визначені параметри, які впливають на її свідомість. Тому наочно-сенсорне сприйняття та їх усвідомлення є важливим етапом у формуванні математичної компетентності дітей дошкільного віку, а також є підготовчим етапом для подальшої математичної освіти дітей в школі та їх соціалізації. Таким чином, ознайомлення дітей з формами та геометричними фігурами є важливим на кожному етапі дошкільного дитинства.

Оволодіння основними формами предметів та геометричними фігурами полегшує дитині орієнтування у світі. Набуті знання та вміння допомагають дітям правильно аналізувати різні форми предметів. Ці основні форми виступають як зразки, які допомагають дітям розібратися у всьому різноманітті властивостей предметів.

Особливої уваги заслуговують дослідження психологів: З.М. Богуславської, В.П. Зінченка, А.І. Рузької, Г.А.Киснюк, педагогів О.К. Грібанової, К.Й. Щербакової та ін. Всі вони одностайно переконують, що дитина дошкільного віку має всі передумови для сприйняття форми предметів. Тому від педагога вимагають більш усвідомленого вдумливого підходу до підбору методів, прийомів та засобів формування знань дітей про форму предметів та геометричні фігури.

Актуальність проблеми зумовили вибір нашого дослідження на тему: **«Використання ігрових технологій у процесі ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з формою предметів».**

Мета дослідження: розкрити використання ігрових технологій у процесі ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з формою предметів у закладах дошкільної освіти

Об'єкт дослідження: процес формування у дітей старшого дошкільного віку уявлень про форму предметів.

Предмет дослідження: використання ігрових технологій у процесі ознайомлення дітей із формою предметів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічних джерел із проблеми ознайомлення дітей з формою предметів.
2. Виявити рівень сформованості уявлень дітей про форму предметів.
3. Визначити компоненти, показники та рівні сформованості уявлень про форму предметів у дітей старшої групи.
4. Розкрити використання ігрових технологій у процесі ознайомлення старших дошкільників із формою предметів та експериментально перевірити їх ефективність у ЗДО.

Методи наукового дослідження: теоретичні – аналіз, синтез та порівняння психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження; формулювання висновків; емпіричні – бесіда з дітьми, спостереження за іграми дітей, розв'язання педагогічних ситуацій, анкетування вихователів і батьків; математичні – статистичний кількісний та якісний аналіз отриманих у дослідженні даних.

Методи дослідження: *теоретичні:* теоретичний аналіз і синтез, які застосовувалися на різних етапах визначення цілей, предмета і завдань дослідження; *емпіричні* - опитування; спостереження; педагогічний експеримент.

Експериментальна база. Дослідження здійснювалося на протязі 2022-2023 років, на базі ЗДО № 15. м. Умані, Черкаської області.

Практична значущість. Розкрита методика використання ігрових технологій у процесі ознайомлення старших дошкільників із формою предметів може бути ефективно використана в практичній роботі вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати дослідження дозволяють розширити спектр використання ігрових технологій сприяють підвищенню ефективності формування уявлень про форму предметів дітей дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження доповідалися на всеукраїнських науково-практичних конференціях та проходили апробацію на

базі ЗДО №15. Умані. Основний зміст дослідження викладено в матеріалах збірника студентських наукових робіт «Перші кроки на ниві наукових досліджень».

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і 5 додатків. Загальний обсяг роботи 93 сторінки. У роботі вміщено 10 таблиць. У списку використаних джерел 52 найменування.

ВИСНОВКИ

Актуальність дослідження. Пізнання навколишнього світу дитиною дошкільного віку є неможливим без засвоєння нею основних властивостей предметів. Все, що оточує дитину, має визначені параметри, які впливають на її свідомість. Тому наочно-сенсорне сприйняття та їх усвідомлення є важливим етапом у формуванні математичної компетентності дітей дошкільного віку, а також є підготовчим етапом для подальшої математичної освіти дітей в школі та їх соціалізації. Таким чином, ознайомлення дітей з формами та геометричними фігурами є важливим на кожному етапі дошкільного дитинства. Проблема формування системи знань дітей старшого дошкільного віку про форми та геометричні фігури дітей старшого дошкільного віку є актуальною на даний момент у суспільстві.

Математичний розвиток дітей дошкільного віку здійснюється в ході цілеспрямованого навчання дітей на заняттях з математики, в повсякденному житті та на інших заняттях. Однією з важливих властивостей навколишніх предметів є форма: вона отримала узагальнене відображення в геометричних фігурах.

Оволодіння основними формами предметів та геометричними фігурами полегшує дитині орієнтування у світі. Набуті знання та вміння допомагають дітям правильно аналізувати різні форми предметів. Ці основні форми виступають як зразки, які допомагають дітям розібратися у всьому різноманітті властивостей предметів.

Проблемі сприйняття форми предметів дітьми дошкільного віку присвячено низку досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних психологів та педагогів. Всі вони одноставно переконують, що дитина дошкільного віку має всі передумови для сприйняття форми предметів. Тому від педагога вимагають більш усвідомленого вдумливого підходу до підбору методів, прийомів та засобів формування знань дітей про форму предметів та геометричні фігури.

Відповідно першого завдання з'ясовано стан досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній літературі та в практиці роботи дошкільних закладів.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначається, що дитина повинна вміти визначати форму довколишніх предметів за допомогою геометричних фігур як еталона; видозмінювати геометричні фігури, виділяти їх основні ознаки, порівнювати між собою, знати і правильно називати еталони площинних та об'ємних геометричних фігур; вміє узагальнювати, класифікувати, групувати, класифікувати предмети за ознаками форми, величини та кольору.

2. Відповідно другого завдання з'ясовано стан сформованості уявлень дітей про форму предметів та геометричні фігури.

З метою діагностики рівня сформованості знань дітей про форму предметів та геометричні фігури розроблено комплексні методики індивідуального обстеження. Діти умовно розподілились за ступенем сформованості знань про час на три рівні: достатній, середній, низький.

У експериментальному дослідженні взяло участь 25 дітей ЕГ і 25 дітей КГ.

З цією метою дітям були запропоновані завдання. За основу бралися показники засвоєння змісту програми з даного розділу для дітей 6-го року життя.

Як засвідчили дані констатувального експерименту до 5-6 років сенсорний досвід дітей стає значно багатшим. У цьому віці дошкільники успішно оволодівають чіткою диференціацією багатьох геометричних фігур і їхніх назв, практично розрізняють фігури, що в обігу (у будівельному

матеріалі, лото, мозаїці, парних картинках тощо); порівнюють форми навколишніх предметів. Але водночас вони відчують певні труднощі при розрізненні подібних геометричних фігур (квадрата і прямокутника, трикутників з різним співвідношенням кутів і сторін, прямокутників з різним співвідношенням сторін).

Певні труднощі постають перед дітьми і при виконанні завдань на співвіднесення із сенсорними еталонами предметів, які відрізняються кількома ознаками.

Результати констатувального експерименту дозволили нам встановити рівні сформованості уявлень про форму предметів та геометричних фігур (до достатнього рівня віднесено 24 % дошкільників; до середнього рівня – 36 %; до низького рівня – 40 % дошкільників).

Відповідно третього завдання дослідження було проведено формувальний експеримент, метою якого було використання ігрових технологій у формуванні уявлень про предмети та геометричні фігури у дітей дошкільного віку.

Ефективність засвоєння змісту навчання забезпечували комплекс ігрових технологій, зокрема: М. Нікітіна, блоків Дьєнеша, Л.Зайцевої, також ігрових дидактичних засобів: словесні ігри, ігри з предметами, ігри-заняття, ігри-вправи, вправи, головоломки (танграм) тощо.

Результати експериментальної роботи засвідчують, що до достатнього рівня сформованості знань дітей належать 36 % дошкільників експериментальної групи і 32 % дошкільників контрольної групи. Ці діти успішно оволоділи чіткою диференціацією багатьох геометричних фігур і їхніх назв, практично розрізняють всі фігури, порівнюють форми навколишніх предметів, розрізняють подібні геометричні фігури за кількома ознаками, засвоюють зв'язки між окремими фігурами, самостійно аналізують складні ознаки предметів та їхніх частин.

До середнього рівня належать 56 % дітей експериментальної групи та 48 % контрольної групи. Діти цього рівня розрізняють фігури, називають їх,

але допускають помилки при розрізненні подібних геометричних фігур за кількома ознаками. При допомозі дорослого аналізують складні ознаки предметів та їхніх частин, засвоюють зв'язки між окремими фігурами.

До низького рівня сформованості знань дітей про геометричні фігури належать 8 % дошкільників експериментальної групи і 20 % дошкільників контрольної групи.

Результати контрольного зрізу засвідчили, що показники сформованості рівнів знань про форму предметів та геометричні фігури у дітей експериментальної групи підвищились, тоді як у дітей контрольної групи залишилися майже на тому ж рівні, що і в контрольному експерименті. Так, до достатнього рівня належать 44 % дошкільників, до середнього – 52%, до низького – 4 % дошкільників. Ці дані свідчать про ефективність використання в роботі з дітьми різноманітних засобів, форм та методів формування уявлень про форму предметів та геометричні фігури

Як показали результати проведеного дослідження використання в педагогічному процесі дітей експериментальної групи ігрових технологій, також ігрових дидактичних засобів: словесні ігри, ігри з предметами, ігри-заняття, ігри-вправи, вправи, головоломки (танграм) сприяли усвідомленому засвоєнню знань дітей про форму предметів, розвитку творчих здібностей; формуванню умов для випереджувального розвитку їхніх здібностей.